

Reményi Tibor

KELLENEK ISKOLÁK?

2017-09-01 | ESSZÉ

A 2015-ös PISA (= *Programme for International Student Assessment*) felmérés eredményei után felbolydultak az oktatáskutatók: sokan úgy vélik, a 2012 óta bekövetkezett 17–18 pontos romlás híven mutatja a katasztrofális magyar köz- és felsőoktatást. Az oktatási rendszerből kikerülő tudása egyre silányabb, nem felel meg sem a munkaerőpiac követelményeinek, sem az ún. általános műveltségnek. De a kutatók nagyon különbözőképpen ítélik meg a helyzetet. Akadnak, akik a felmérés eredményét egyenesen „marhaságnak”(!) tartják. Azzal érvelnek, hogy a kérdések

zömét a multik munkaerőigénye, a nyugati kapitalista szemlélet, a polgári jólétben szocializálódottak gondolkodásmódja határozza meg, és nem alkalmas a kelet-közép-európai tizenöt évesek tudásának és készségeinek mérésére. Sokan megkérdőjelezik a felmérések matematikai-statisztikai számításmódját; bonyolultnak, mesterkéltnak és áttekinthetetlennek tartják. Vitatják a mintavétel módját, az alkalmazott skálák léptékeit is.

kütyüaffinitás

Számomra elgondolkodtató, ami az egyik pedagógiai vitafórumon elhangzott: „a tanulók és hallgatók tudásuk több mint 60 %-át már ma is az iskolán kívül szerzik be.” Az arány lehetne akár 90 % is, ha minden tanuló hozzáférne a világháléhoz, vagy volna okostelefonja, hiszen korszerű ismereteket itt találni. „... nyugodtan tanuljanak matekot és nyelvet mobilon, mert az iskola nem használja ki a gyerekek kütyüaffinitását...”, mondta az Indexnek a Nemzeti Alaptantervéért felelős miniszteri biztos. Minek az iskolában olyan sok időt tölteni irodalmi, történelmi, földrajzi stb. ismeretek „biflázására”, hallottam, amikor a Wikipédiából pillanatok alatt megtudható, mikor élt Dante vagy Shakespeare, kik voltak a kurucok vagy mi Ausztrália fővárosa – már ha az iskola utáni életpályán egyáltalán felmerülnek ezek a kérdések.

A munkamegosztás a társadalmak egyre durvább szétszakadásához vezetett, és ez tragikussá növekszik az „Industry 4.0” korszakában. A trendek a digitális technológiák korlátlan és kérlelhetetlen uralmát vetíti elénk. Ehhez kell igazodni az oktatási-képzési módszereknek. Az internetre támaszkodó egyéni és csoportos önképzés, illetve a célzott szakképzés rövidesen feleslegessé teheti a mai rendszerű általános és középiskolákat. Emberek százmilliói nem tudnak majd lépést tartani a technikai fejlődéssel, helyzetük beláthatatlan feszültségekhez vezet.

mitől működik

Egy szakértő azt javasolta, hogy változtassák meg az általános műveltség tartalmát, és vezessék be a *közműveltség* fogalmát, amely *jóval alacsonyabb* színvonalon rögzítené az össztársadalmilag elvárt ismereteket. A mai idős értelmiség általános műveltség fogalma elavult és felesleges. Az egyetemi alapképzésben sincs szükség a szaktudományok hagyományos oktatására. Amit eddig egy építész-, gépész- vagy villamosmérnök megtanult az

egyetemen, ezután kész programok sűrítik – mindezt csak alkalmazni kell. A 3D nyomtatási technológiák gyors fejlődése további elképesztő távlatokat nyit a termék-előállítás terén. Az összeszerelő üzemek nem igénylik a 20. század mérnöki tudását, mert csupán jól képzett számítógép-kezelőkre és karbantartó informatikusokra van szükség. Az iparban dolgozó gyakorló mérnöknek nem kell tudnia, mitől működik a szerkezet, csak hogy mikor mit lehet vele elvégeztetni. Ugyanakkor az egyetemeken a mai mesterszakot is meghaladó *elitképző* fakultásokat kell indítani, jóval kisebb hallgatói létszámmal. Innen kerülhetnek ki az alap kutatásokat végző és a legújabb technológiákat kidolgozó szakemberek és tudósok.

Gyanítom, hogy a többi tudományterületen is ez a „fejlődés”. A jövő társadalmát a *technokrácia* uralja. A technokrácia fenntartásához azonban a csúcson kiváló koponyák szükségesek, ezért mindig megmarad az elitképzés igénye és az agyelszívás gyakorlata.

Milyen a minősége a tudásnak, amit a világhálóról lehet összeszedni? Úgy sejtem, sőt tapasztalom, hogy hézagos, rendezetlen, felszínes. Érintetlenül hagyja az agy bizonyos területeit, és nem veszi igénybe bizonyos funkcióit (miközben másokat károsít).

Sok egyéb mellett, a legnagyobb különbség az emberi agy reakciójában van, mert a megértés, a tanulás, az asszociáció és az emlékezet folyamatában egészen mások az idegéletteni jellemzők, mint a képernyőn látott szöveg, ábra és kép „befogadásakor”.

A tizenöt évesek szövegértésének romlása nemcsak azzal függ össze, hogy keveset olvasnak (könyvből), hanem a digitális eszközök állandó használatával járó sajátos „jelbeszéddel”, a sms és chatelés nyelvi torzulásaival.

A világháló óriási adat- és információforrás, élnünk is kell vele (kellő kritikával!), de a valódi tudáshoz más is kell. Hajlamos vagyok azt hinni, hogy az olyan általános iskolák és gimnáziumok, amelyekbe én jártam 50-60 éve, alapvetően eredményesek és hasznosak lennének ma is. Persze nem elegendő kiszedni az akkori történelmi, földrajzi és irodalmi tananyagból a hazug, demagóg szöveget, és helyébe korszerű számítástechnikai és informatikai ismereteket tenni. A „tananyagot” sokféleképpen kellene korszerűsíteni – de nem mennyiségi növeléssel.

Az iskola először is az *emberi kapcsolatok* tanulásának terepe. És megkockáztatom, hogy minél több tárgyi ismeret „beszerezhető” az iskolán kívül, annál nagyobb szerepe lehetne a személyes, testközeli kapcsolatoknak, az érzelmi kötődések és elutasítások, a barátságok és ellenszenvek kezelésének. Az együttműködési szabályok elsajátításának, a közös munka örömeinek. Türelmes és leleményes tanárok képesek szinte minden gyerek érdeklődését felkelteni. Az emberi kapcsolatok még a technokrácia túlhatalma ellen is megvédenek.

nagyobb család

Félárva, egyedüli gyerek voltam, s különösen sokat jelentett az iskolai osztályközösség. A pajtáságból, haverkodásokból mély barátságok is alakultak. A gimnáziumi osztályok szervezése során különös szerencsénk volt: akik az 5. általánost együtt kezdtük, majdnem változatlan összetételben lettünk első osztályos gimnazisták. Így nyolc évig voltunk osztálytársak, együtt érettségiztünk. Ismertük egymás családját, sokat jártunk össze a szünidőkben is. Az osztálykirándulásokon jobban megismertük tanárainkat. Úgy éreztem, van egy *nagyobb családom*, sok testvérrel. Szerettük egymást. Máig legjobb barátom a fiú, akivel mindennap együtt ballagtunk haza az iskolából, házunktól csak két utcával lakott arrébb. Délutánonként átjött hozzánk, együtt tanultunk, együtt fociztunk, együtt korcsolyáztunk; sokat vitatkoztunk, filozofáltunk. Tíz-től tizennyolc éves korunkig egy osztályba jártunk. Ő orvos lett, én mérnök.

Első szerelmem is osztálytársam volt nyolc évig, és a diákszerelmem túlélte az érettségit. Fiatalon halt meg.

Ugyancsak osztálytársam volt a kislány, akivel a gimnáziumi évek után negyven évig nem találkoztam, majd idős korunkban összekerültünk, és egy évtizednél többet együtt élhattünk. Még nincs két éve, hogy meghalt.

Néhány tanáromhoz életük végéig meleg barátság fűzött.

Mindez lehet az én személyes, kivételes szerencsém, de végül is másnak is adódhat efféle szerencséje.

természetes igény

igényre lehetne építeni.

Úgy látom, a mai iskolások többsége hajlamos beérni a telefonos barátkozással, de szívesen járnak át egymáshoz, szeretnek táborozni, bulizni, együtt sportolni – mint minden korban, s erre a természetes

Kultúránk túlélése elképzelhetetlen jó iskolák nélkül. Jó iskola meg elképzelhetetlen jól képzett tanárok nélkül. A tanárképzés közügy, a közjó ügye, amit olyan társadalmi szerződésnek kell védenie, ami a szabadságot és méltóságot helyezi középpontba. Nincs fontosabb társadalmi feladat, mint ennek kidolgozása és védelme.

kép | fortepan.hu